

Materiál na rokovanie

Miestnej rady

dátum 26.10.2021

35692/10179/2021/ZP/PIFTA

**NÁVRH**  
**na zápis železničnej stanice Bratislava Filiálka do Zoznamu pamätihodností**  
**mestskej časti Bratislava-Nové Mesto**

**Predkladateľ :**

Ing. Ignác Olexík, PhD.

prednosta Miestneho úradu  
mestskej časti Bratislava-Nové  
Mesto

**Materiál obsahuje:**

1. Návrh uznesenia
2. Dôvodová správa
3. Evidenčný list pamätihodnosti

**Zodpovedný:**

Ing. Anton Gábor  
vedúci oddelenia ŽPaÚP

**Spracovateľ:**

Ing. arch. Tatiana Pifková  
referent oddelenia ŽPaÚP

**Na rokovanie prizvať:**

Ing. Antona Gábora  
vedúceho oddelenia ŽPaÚP

# NÁVRH UZNESENIA

**Miestna rada**

**odporúča miestnemu zastupiteľstvu**

**schváliť**

*Návrh na zápis železničnej stanice Bratislava Filiálka do Zoznamu pamätihodností mestskej časti Bratislava-Nové Mesto*

**a poveriť starostu mestskej časti Bratislava-Nové Mesto**

zaslaním výpisu uznesenia, ktorým bol schválený Návrh na zápis železničnej stanice Bratislava Filiálka do Zoznamu pamätihodností mestskej časti Bratislava-Nové Mesto, Mestskému ústavu ochrany pamiatok v Bratislave.

# DÔVODOVÁ SPRÁVA

## Podnet na zápis železničnej stanice Bratislava Filiálka do zoznamu pamätihodností mestskej časti Bratislava-Nové Mesto

16. decembra 2020 bol miestnemu zastupiteľstvu predložený návrh na zápis výpravnej budovy železničnej stanice Bratislava Filiálka do zoznamu pamätihodností mestskej časti Bratislava-Nové Mesto. Miestne zastupiteľstvo tento návrh schválilo a Uznesením 19/36.3 poverilo starostu, aby zápis tohto objektu do zoznamu pamätihodností mestskej časti Bratislava-Nové Mesto zabezpečil.

Evidenčný list pamätihodnosti bude doplnený do materiálu k rokovaniu MZ po vyhotovení a zaslaní z Mestského ústavu ochrany pamiatok.

## Mestský ústav ochrany pamiatok – zoznam pamätihodností mestských častí

Zoznam pamätihodností mesta a mestských častí bol vytvorený ako nástroj na poznanie a zdokumentovanie hodnotných predmetov, pojmov a udalostí, ktoré sa viažu ku kultúrnemu životu a histórii mesta. Zoznam pamätihodností uložený na Mestskom ústave ochrany pamiatok (MÚOP) v Bratislave sa môže priebežne rozširovať o ďalšie podnety a tiež obohacovať o archívne materiály a historické pohľadnice.

Pojem pamätihodnosť je špecifický, nekryje sa s pojmom národná kultúrna pamiatka. Zjednodušene sa dá povedať, že národné kultúrne pamiatky majú význam celoslovenský a ich ochranu garantuje štát, zatiaľ čo pamätihodnosti majú spravidla lokálny význam a garantom ich ochrany je obec.

Výber do zoznamu pamätihodností mestskej časti si robí mestská časť sama (poslanci, starosta, aktivisti, komisia a pod) a MÚOP poskytuje iba poradenstvo (napr. s historickými okolnosťami vzniku objektu). Na schválenie zápisu objektu do zoznamu pamätihodností je potrebné uznesenie miestneho zastupiteľstva.

## Popis objektu

História železničnej stanice Bratislava Filiálka úzko súvisí s konskou železnicou spájajúcou Bratislavu s Trnavou, ale aj vývojom celého železničného uzla v Bratislave.

Neďaleko od Feiglerovej výpravnej budovy konskej železnice na nároží Legionárskej a Krížnej ulice severným smerom sa na jej pôvodnej trase nachádza stanica Bratislava Filiálka (nem. Pressburg filiale, maď. Poszony fiók). Vznikla na mieste, kde bolo pôvodne len niekoľko nákladných koľají. Dnes ju tvorí rozsiahly areál s koľajiskami, pôvodnou budovou stanice a zvyškami ďalších staničných objektov, ktorý začína pri Trnavskom mýte a siaha až po Pioniersku ulicu (križovatku pri OD Slimák). Pôvodné koľajisko existovalo až do doby výstavby železničnej polikliniky v roku 1984, po jeho zrušení sa z priebežnej stanice Bratislava Filiálka stala stanica hlavová (koncová).

Prvá konská železnica sa stala po predĺžení do Serede (1846) spojnicou dvoch riečnych prístavov. Tovar z lodí na Váhu sa v Seredi prekladal na vlak a vozil do Bratislavy, odtiaľ loďami po Dunaji do Rakúska a Uhorska. Zvyšujúci sa objem prepravovaného tovaru šiel ruka v ruke s rozvojom koľajísk a prekladísk. Preto medzi rokmi 1881 až 1882 (už po spustení parostrojnej prevádzky) vznikla na východnej strane dnešnej Karadžičovej ulice nová stanica Bratislava-Nové Mesto (nem. Pressburg Neustadt bhf., maď. Poszony Ujvárosi pályaudvar), neskôr premenovaná na Bratislava Nivy. Približne v rovnakom období vznikla aj stanica Bratislava Filiálka, ktorá slúžila ako pomocná pre stanicu Bratislava-Nové Mesto. Výpravná budova Bratislava Filiálka bola podľa materiálov ŽSR dokončená v roku 1890.

V okolí stanice Bratislava – Filiálka v minulosti existovalo niekoľko tovární, ktoré využívali služby železnice. Technickou zvláštnosťou bolo pripojenie vlečky idúcej do firmy Siemens. Z priestorových dôvodov bol polomer oblúka iba 40 metrov (bežne 80 – 100 metrov), preto tam použili tzv. Rohlederovu koľajnicu - zvláštnu formu koľajového zvršku, ktorá umožnila budovať aj traťové oblúky s veľmi malým polomerom.

Železničná stanica Bratislava Filiálka je v dlhodobom útlme. Ten sa začal prerušením trate cez stred mesta do Petržalky. V rokoch 1973-1985 tu končili vlakové spoje z Trnavy. Od roku 1985 slúžil úsek Filiálka - Predmestie už iba ako vlečka pre príslušné priemyselné podniky.

Plány obnoviť na Filiálke železničnú stanicu sa periodicky vracajú. Pred niekoľkými rokmi sa uvažovalo, že by bola súčasťou koridoru TEN-T (Paríž - Viedeň - Bratislava), ktorý počítal s vybudovaním novej podzemnej trate zo stanice Predmestie do stanice Petržalka - s tunelom popod Dunaj a podzemnou stanicou v priestore historickej Filiálky, od tejto možnosti sa preto z ekonomických i technických dôvodov v r. 2012 upustilo.

V júni 2019 Železnice Slovenskej republiky zverejnili štúdiu realizovateľnosti železničného uzla Bratislava, ktorá ponúka päť alternatív rozvoja železničnej dopravy v Bratislave a celom kraji. Z nich dve, líšiace sa len technickým riešením úseku Bratislava Predmestie – Bratislava Filiálka, rátajú aj s novou železničnou stanicou Filiálka. Je možné, že v určitom časovom horizonte trať aj zastávka v tomto priestore vznikne. Nemôže však ísť o nadzemný, povrchový alebo mierne zapustený variant, ale skutočný tunel v adekvátnej hĺbke s pokračovaním do Petržalky cez nové centrum v lokalite Chalupkova. V takom prípade má Filiálka zmysel a do tej doby musí byť v území pre ňu ponechaná rezerva.